

LOŠINJSKI MUZEJ – JEDAN MUZEJ NA DVA OTOKA U ČETIRI POVIJESNE ZGRADE

ZRINKA ETTINGER STARČIĆ □ Lošinjski muzej, Mali Lošinj

sl.1. Lošinjski muzej, Palača Fritzi, Mali Lošinj

sl.2. Pogled na dio stalnog postava, Lošinjski muzej

UVOD. Priča o Lošinjskome muzeju vrlo je zanimljiva. Riječ je o jednome muzeju na dva otoka – Cresu i Lošinj, u tri različita mjesta – u Malom Lošinj, Velom Lošinj i Osoru, te u četiri povijesne zgrade.

Slijedi prava detektivska, nevjerojatna, ali po svemu istinita priča o osnivanju jednoga otočnog muzeja.

Lošinjski muzej kao gradski, lokalni muzej pod tim imenom djeluje od 2007. godine, no prvi pokušaji njegova osnivanja sežu u 1955. godinu, kada se pod vodstvom nastavnika povijesti Tomislava Morovića osniva Općinski muzej u Malom Lošinj. Muzej je zbog problema s prostorom djelovao do 1960. godine. Nakon višegodišnje stanke aktivnije bavljenje muzejskom djelatnošću nastavlja se izlaganjem Zbirke starih majstora

Piperata 1967., u povodu Međunarodne godine turizma, te njezinim otkupljivanjem 1972. godine. Nekoliko godina poslije, 1978., u sklopu Narodnog sveučilišta

(današnjega Pučkog otvorenog učilišta) počinje aktivnije bavljenje muzejskom djelatnošću. Osim Zbirke starih majstora Piperata, Narodnom sveučilištu tada je pripojena i Arheološka zbirka Osor te Creski muzej. Sljedeći bitan događaj za Muzej dogodio se 1988. godine donacijom Andre Vida i Katarine Mihičić. Upravo je ta donacija pokrenula događaje koji će dovesti do prvoga stalnog postava koji se u neznatno izmijenjenoj varijanti zadržao do danas.

Dio Zbirke Andre Vida i Katarine Mihičić prvi je put izložen 1993. godine, a potom se 1998. u palači Fritzi postavlja i Zbirka starih majstora Piperata. Nakon restauracije kule u Velom Lošinju, koja potječe iz razdoblja mletačke uprave, 2000. odnosno 2001. godine otvara se i Muzejsko-galerijski prostor Kula u Velom Lošinju, koji danas također pripada Lošinjskome muzeju.

Godine 2007., odvajanjem od Pučkoga otvorenog učilišta, Grad Mali Lošinj osniva današnji Lošinjski muzej.¹ Tada se muzejska djelatnost obavljala, i još se obavlja, u tri muzejske zgrade: u matičnoj zgradi – Palači Fritzi (V. Gortana 35) u Malom Lošinju, u Muzejskom prostoru Kula (Kaštel 1) u Velom Lošinju te u Arheološkoj zbirci Osor – u Gradskoj vijećnici i *loggi* u Osoru. Početkom 2019. Lošinjskom se muzeju pripaja Muzej Apoksiomena (Riva lošinjskih kapetana 13) u Malom Lošinju kao stalna izložba samo jednoga muzejskog izložka po kojemu je taj muzej i nazvan.

Uz ovaj kratki pregled osnivanja Muzeja kroz posljednjih sedamdesetak godina valja naglasiti da je Muzej sljednik Arheološke zbirke Osor, najstarije muzejske ustanove na otocima Cresu i Lošinju. Zbirka čini zaseban odjel unutar Lošinjskog muzeja s vlastitim zbirkama, podzbirkama i dokumentacijom.

Arheološka zbirka Osor jedna je od najstarijih arheoloških zbirki u Hrvatskoj. Otvorena je za javnost davne 1889. godine, u vrijeme kada u Hrvatskoj postoje arheološke zbirke (ujedno i prvi muzeji općenito) samo u Splitu, Zagrebu i Zadru. Ta činjenica govori da je Osor tada bio najbogatije arheološko nalazište na sjevernom Jadranu. Zbirka je gotovo u kontinuitetu otvorena do danas.

Osim navedenih prostora, Muzej ima i dvije izmještene čuvaonice no, nažalost, nijedna ne zadovoljava muzejske standarde te se nadamo da će u budućnosti pitanje adekvatne pohrane muzejskih zbirki biti kvalitetnije riješeno.

Povijest muzejskih zgrada²

Palača Fritzi, Mali Lošinj. Palača Fritzi sjedište je Lošinjskog muzeja. Izgrađena je 1880-ih godina kao sjedište udruženja obrtnika (Società degli artieri) na mjestu starije građevine u kojoj je bilo sjedište općine, tzv. municipija. Oko 1899. u njoj se otvara Pension Fritzi, čija je vlasnica

sl.3. Pogled na dio stalnog postava, Lošinjski muzej

sl.4. Francesca Solimene, *Oproštaj Rebece od oca*, 1715.-1717.g., ulje na platnu, 141,1x197 cm, inv.br. LM 2
Zbirka starih majstora Piperata

sl.5. Galerija Fritzi, Lošinjski muzej

sl.6. Dama iz Čikata, Pretpovijesna zbirka

¹ https://www.muzej.losinj.hr/povijest_muzeja, (pristupljeno: 24. studenog 2023.)

² Više o Muzeju u: Z. Ettinger Starčić, et al (ur.), *Lošinjski muzej* (Mali Lošinj: Lošinjski muzej), 2017.

sl.7. Dujam Penić, *Meditacija* (maska), 1926.,
bronca, 38 x 18 x 10 cm

Zbirka Andra Vida i Katarine Mihičić

sl.8. Emanuel Vidović, *Ribe*, 1930.,
kombinirana tehnika, 35,5 x 52,2 cm

Zbirka Andra Vida i Katarine Mihičić

sl.9. Frano Kršinić, *Antun Gustav
Matoš*, 1953., bronca, 43 x 21 x 33 cm

Zbirka Andra Vida i Katarine Mihičić

sl.10. Emanuel Vidović, *Ulica, Split*, 1950.,
kombinirana tehnika, 63,8 x 53,7 cm

Zbirka Andra Vida i Katarine Mihičić

sl.11. Frano Kršinić, *Seljanka*, 1939., bronca,
50 x 16 x 20 cm

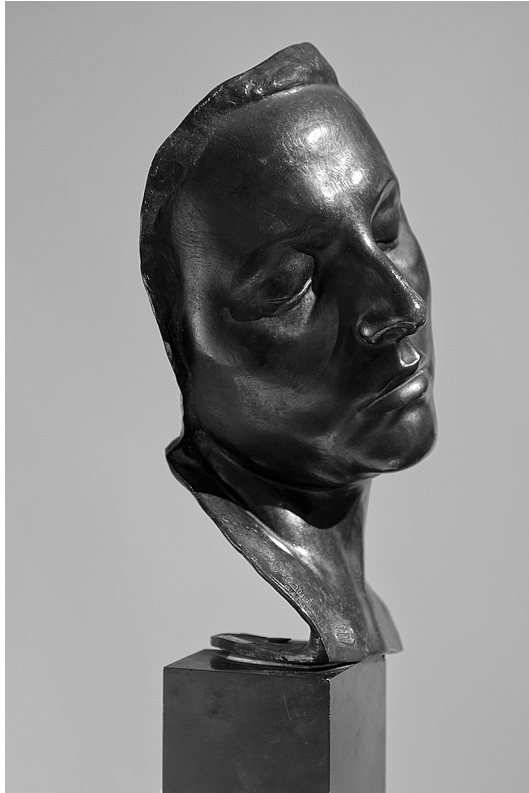
Zbirka Andra Vida i Katarine Mihičić

sl.12. Emanuel Vidović, *Trogir-Kamerlengo I*,
1916., ugljen na kartonu, 27,2 x 34,6 cm

Zbirka Andra Vida i Katarine Mihičić

sl.13. Vjekoslav Parać, *Cvijeće*, 1931., ulje na
platnu, 55 x 43 cm (djelo nastalo u Parizu!)

Zbirka Andra Vida i Katarine Mihičić

bila Natalie Krásza, supruga inženjera Alexandra Krásze, graditelja kupališta, obalnih šetnica i vidikovaca na Čikatu. Pansion je radio samo zimi, a reklamirao se izvrsnom kuhinjom, velikom blagovaonicom, vrtnom terasom i kupkama. Godine 1909. bračni par Krásza na Čikatu gradi novi pansion i prodaje stari, koji tada dobiva dvojnju namjenu: u prizemlju se otvara Frühstuckstube Titz (Doručkovaonica Titz), a na gornjim se katovima smješta gradonačelnikova služba (Burgmeisteramt).

Nakon Drugoga svjetskog rata palača gubi turističku namjenu i prelazi u društveno vlasništvo. U početku se njome koristi udruženje obrtnika, a 1961. postaje sjedište Narodnog sveučilišta, u čijem je sastavu bila i muzejsko-galerijska djelatnost. U tom razdoblju u palači se nalazila gradska knjižnica, kazalište lutaka i autoškola, a održavali su se i drugi javni događaji. Godine 2007. Lošinjski se muzej izdvaja iz Učilišta te ostaje u palači u kojoj su već bile izložene Umjetničke zbirke Giuseppea Piperate te Andre Vida i Katarine Mihčić. Uz navedene postave, tu se još nalaze postavi *Mali Lošinj u 19. stoljeću – pogled prema budućnosti*, Fotografska zbirka Dantea Lussina, *Dama iz Čikata* iz Pretpovijesne zbirke, *Lošinjske ljekarne* iz Zbirke uporabnih predmeta i namještaja, *Mali Lošinj na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće* te *Narodna nošnja Velog i Malog Lošinja*.

Zgrada je upisana u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske pod oznakom Z-87. Iako je kasnije nekoliko puta pregrađivana, do danas je zadržala arhitektonska i stilska obilježja iz vremena izgradnje. Već se na reprezentativnome historicističkom pročelju očituje horizontalna podjela na katove, no unutrašnju raspodjelu prostora moguće je naslutiti tek na ulaznim vratima u prizemlju. Palača ima četiri izrazito visoka kata, što je čini višom od susjednih objekata. U središnjoj osi zgrade nalazi se stubište koje s pristupne ulice preko dvoetažne terase vodi prema središnjim vratima koja svojim položajem i dimenzijama sugeriraju glavni ulaz. Međutim, ta vrata vode u prostor današnje galerije za povremene izložbe, a glavni ulaz u zgradu smješten je na krajnjem, jugoistočnom dijelu zgrade.

Muzejski prostor Kula, Veli Lošinj. Samostojeća kružna kula u središtu Velog Lošinja sagrađena je, prema godini urezanoj u kamenu nadvratnik nad ulaznim vratima, 1455. godine, tijekom učvršćenja mletačke vlasti na istočnoj obali Jadrana. Njezina je uloga bila vojna i obrambena, služila je kao izviđački i stambeni objekt za vojnu posadu, a stanovništvo je štitila od uskočkih i drugih gusarskih pljačkaških pohoda i neprijateljskih napada. Tipična je renesansna vojna utvrda: razmjerno niska, debelih zidova i malih otvora, s izbočenim kruništem radi lakšega gađanja napadača. Upravo zbog svoje izloženosti krunište kule najviše je stradalo te nije očuvano u svojem izvornom obliku. S prestankom uskočke opasnosti i smirivanjem političke situacije u jadranskom bazenu vojska je napustila kulu i ona je prepuštena propadanju. Početkom 19. stoljeća dobiva simbolično

sl.14. Muzejski prostor Kula, Veli Lošinj

sl.15. Muzejski prostor Kula, Veli Lošinj postav 1. kat

sl.16. Muzejski prostor Kula, Veli Lošinj postav 2. kat

značenje te se pojavljuje na grbu novoosnovane velošinjske općine.

Kula je nekoliko puta obnovljena. Prvi put 1774., zatim 1911. godine. Iako je drugi put obnovljena po nalogu

sl.17. Arheološka zbirka Osor, Osor

sl.18. Lapidarij Arheološke zbirke Osor, Osor

sl.19. Carski portret Oktavijana, Arheološka zbirka Osor, Osor

sl.20. Carski denari, Arheološka zbirka Osor, Osor

austrijske vlasti, točnije Centralne komisije iz Beča, a obnovu je nadgledao poznati konzervator Anton Gnirs, propadanje nije zaustavljeno. U posljednjem desetljeću 20. stoljeća obavljena su arheološka istraživanja, nakon čega je poduzeta njezina konačna obnova i stavljanje u funkciju. Godine 2001. otvorena je za javnost. Postav je tematski koncipiran: prizemlje je posvećeno nalazu Apoksiomena, na prvom katu prikazana je povijest Velog Lošinja i okolice od prapovijesnog vremena do danas, a drugi kat prezentira povijest pomorstva. Treći kat imao je namjenu galerije za likovne izložbe. Kasnije su u njezin postav uvedene manje izmjene: od 2015. na trećem je katu postavljena stalna izložba *Brodovi lošinjskog akvatorija*, a od 2017. godine prizemlje je posvećeno povijesti kule. Godine 2007. upisana je u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske pod oznakom Z-3419.

Arheološka zbirka Osor, Osor. Zbirka je smještena u renesansno zdanje Gradske vijećnice s *loggiom* i pripa-

dajućim prostorima u zgradi gradske straže te u neka- dašnjem prostoru gradskog zatvora. Gradska vijećnica izgrađena je u prvoj polovici 15. stoljeća, istodobno s ostalim javnim zgradama na glavnome gradskom trgu – biskupskom palačom i novom stolnom crkvom. Ima status pojedinačno zaštićenoga nepokretnog kulturnog dobra upisanoga u Registar kulturnih dobara RH pod brojem 157. Rješenjem br. 109/1 od 20. svibnja 1964. te revizijom rješenja Klasa: UP-I-612-08/02-01/291 od 28. svibnja 2002.

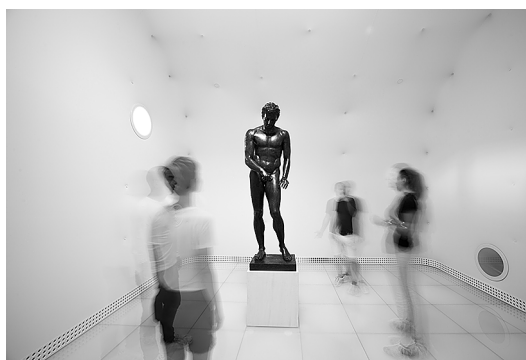
Počeci duge i burne povijesti Arheološke zbirke Osor sežu u 18. stoljeće te se vežu za osorskog biskupa Dinaričića koji je, prema zapisima Alberta Fortisa iz 1771., prikupio prvu zbirku lapida u biskupskom dvoru u Osoru. Skupljačku strast biskupa Dinaričića stotinu godina poslije nastavlja osorski nadžupnik Ivan Kvirin Bolmarčić. On kao arheolog amater od 1874. do 1881.

godine poduzima prva arheološka istraživanja u Osoru: istražuje gradske bedeme, ilirsko-rimsku nekropolu na lošinjskoj strani kanala Kavuada te stvara respektabilnu arheološku zbirku koja je 1880. godine imala nekoliko tisuća predmeta. Godine 1889. arheološka zbirka nadžupnika Bolmarčića postaje vlasništvom osorske općine, premještena je u zgradu osorske Gradske vijećnice te službeno otvorena javnosti. Briga o Zbirci mijenjala se s izmjenama vladajućih struktura, no ona je do danas zbog svoje neobične sudbine ostala nedovoljno valorizirana arheološka baština europskog značenja.

Godine 1985. na prvom je katu osmišljen stalni postav zbirke *Svakodnevni život u Osoru kroz minula stoljeća*, koji je uz male preinake još aktualan. U prizemlju je lapidarij. Prvi postav lapidarija napravio je talijanski arheolog Pietro Sticcotti, koji 1910. godine provodi istraživanja u Osoru. Tijekom vremena uzidani kameni spomenici počinju polako propadati te se nameće potreba njihove restauracije. Kamenji spomenici s južnoga i zapadnog zida izvađeni su 1982. godine, a 2000. i oni s istočnog zida. Konzervatorsko-restauratorski radovi završeni su 2008. godine i spomenici su složeni u čuvaonicu. Novi postav lapidarija napravljen je 2010. godine, točno sto godina nakon prvoga. Autori postava su prof. dr. sc. Miljenko Jurković i Zrinka Ettinger Starčić. Sistematiziran je u nekoliko tematskih cjelina: antičku, ranokršćansku i srednjovjekovnu (razdoblje predromanike i romanike).

Muzej Apoksiomena, Mali Lošinj. Muzej Apoksiomena smješten je u palači Kvarner, koju je na mjestu starije građevine 1894./95. za svoje potrebe sagradio udruženje Società dell'Unione (Društvo jedinstva). U prizemlju palače otvoren je Caffè Quarnaro, najvjerojatnije aktivan do Drugoga svjetskog rata. Nakon rata zgrada je nacionalizirana te je postala Radnički dom. Otada je mije-

njala funkcije do 2011. godine, kada počinju radovi na palači kako bi se prenamijenila u Muzej Apoksiomena. Rekonstrukcijom palače u Muzej Apoksiomena, prema projektu arhitektonskog studija Randić-Turato, zadržano je vanjsko oplošje zgrade, a unutrašnjost je poprimila potpuno novi oblik. Palača je u unutrašnjosti izvorno imala veliku dvoranu s galerijom, no pri temeljitoj rekonstrukciji između dva svjetska rata gubi galeriju i središnji balkon na pročelju, umjesto kojega se gradi terasa na stupovima.

Jedinstveni muzej posvećen je samo jednom eksponatu – brončanom kipu mladog atleta Apoksiomena, čija priča počinje već pri samom ulasku, u plavoj sobi prizemlja. Muzej i izložba čine prostornu materijalizaciju scenarija i ceremonije prolaska kroz sobe i hodnike, a utjelovljuje ih bijeli arhitekton, programiran pratećom izložbom i postavom kipa. Postav se sastoji od devet vremenskih i prostorno oblikovanih scena praćenih pripadajućom audiopodlogom, u kojima posjetitelji od trenutka ulaska u Muzej svim svojim osjetilima doživljavaju kompletnu Apoksiomenovu priču, od njegova pronalaska do povratka na Lošinj. Muzej je 2019. dobio nagradu *European Museum of the Year Award* za najkreativniji i najinovativniji muzejski postav odnosno prezentaciju skulpture. Svojim postavom i arhitekturom ističe se kao jedinstvena muzejska ustanova u Republici Hrvatskoj, ali i na Mediteranu.

sl.21. Muzej Apoksiomena, pogled na zgradu izvana, Snimio: Bosnić, Dorotić

sl.22. Muzej Apoksiomena, arhitekti Idis Turato i Saša Randić. Snimio: Bosnić, Dorotić

sl.23. Muzej Apoksiomena – Bijela soba. Snimio: Bosnić, Dorotić
Fotodokumentacija: arhiva Lošinjskog muzeja

sl.24. Muzej Apoksiomena. Snimio: Bosnić, Dorotić

Problematika muzeja u povijesnim zgradama

Iz navedenoga se može zaključiti da se svi muzeji u sastavu Lošinjskog muzeja nalaze u autentičnim, ali adaptiranim povijesnim zgradama koje su izgrađene za neke druge potrebe, a ne za muzejske. Dakle, muzejski prostor namijenjen stalnim postavima i posjetiteljima, radni prostori za djelatnike i čuvaonice zadani su postojećom arhitekturom, što ne odgovara suvremenim potrebama muzejske djelatnosti. Zanimljivo je nedostatak prostora, osnovna manjkavost takve koncepcije jest rascjepkanost prostora po katovima, zbog čega prostorije egzistiraju samostalno, kao zatvorene cjeline, i gubi se kontinuitet sadržaja i kretanja.

Druga, ne manje otežavajuća manjkavost jest sama arhitektura, koja se stilskim obilježjima nameće kao eksponat i u određenim objektima neosporno šteti doživljaju izloženog postava.

Treća je manjkavost nemogućnost prilagodbe prostora slabije pokretnim osobama. Sve aktivnosti namijenjene posjetiteljima (koncerti, predavanja, radionice, promocije knjiga i slično) održavaju se u stalnim postavima.

No unatoč tim ograničavajućim uvjetima rada, moram priznati da je neobično lijepo i dostojanstveno svako jutro dolaziti u povijesne „neadekvatne“ građevine koje impresioniraju svojom arhitekturom i odišu poviješću.

Izazovi rada – problemi i pristupi

Rad u otočnome muzeju veliki je izazov. Lošinjski se muzej svojim djelovanjem ističe kao predvodnik kulture grada Malog Lošinja. To, uz redovitu muzejsku djelatnost, obuhvaća i organiziranje mnoštva kulturno-društvenih sadržaja koji nisu osnovna djelatnost Muzeja, ali se nameću kao potreba društva i sredine u kojoj djelujemo.

Naime, pritom se aktualizira pitanje je li prioritet muzeja samo muzejska djelatnost ili je to i njegova društvena uloga u povezivanju sa zajednicom. Odgovor, naravno, nije jednostavan ni jednosmjernan već vrlo kompleksan. Ta je kompleksnost to veća ako je muzej na teritorijalno ograničenom prostoru, otoku.

Rješenje je uvijek kompromis, odabran u nadi da se neće narušiti dignitet složene muzejske djelatnosti u odnosu prema potrebama i karakteristikama zajednice unutar koje muzej djeluje. U skladu s prihvaćenom definicijom ICOM-a, muzeji su *institucija u službi društva*³ i prema ICOM-ovu etičkom kodeksu, njihova je svrhovitost usmjerena na društvenu dobrobit i kulturno sazrijevanje.⁴

Kompleksnost postaje još veća ako je osnivač muzeja jedinica lokalne samouprave, tj. Grad Mali Lošinj, a djelatnost muzeja određuje Ministarstvo kulture i medija RH, pri čemu obje razine vlasti imaju različita viđenja muzejske djelatnosti i različita očekivanja. Kada tome još pridodate turizam kao glavnu granu razvoja otoka, izazovima nikad kraja. Muzej, zajedno s kulturnom baštinom, postaje glavni resurs kulturnog turizma. Kako bismo bili sigurni da se kulturna ponuda promovira na stručan i privlačan način te u skladu s očekivanjima suvremenog društva, Muzej tijesno surađuje s Turističkom zajednicom Grada.

Sve navedeno veliki je izazov za vodstvo Muzeja i za stručne djelatnike koji konstantno balansiraju između struke i znanosti te društveno-turističkih potreba. Tako kustos od znanstvenika, istraživača i kreativca postaje kustos „svažtar“, a u ljetnim je mjesecima i vodič i kulturni edukator-promotor. Nakon otvorenja Muzeja Apoksiomena u destinaciji se na muzeje počelo gledati kao na „posjetiteljske atrakcije“ i „turističke točke“, što je dobro jer kultura postaje vidljivija i povećava se broj

³ Vidjeti više na: <http://www.icom-croatia.hr/aktivnosti/icom-definicija-muzeja-2022/>, 27. studenog 2023.

⁴ Vidjeti više na: <http://www.icom-croatia.hr/wp-content/uploads/2011/11/Eticki-kodeks-za-muzeje.pdf>, 27. studenog 2023.

posjetitelja. Naravno, time se povećava i odgovornost muzeja prema posjetiteljima odnosno obveza da svoje stalne postavne i zbirke prezentiraju na privlačan i kvalitetan način. Muzej Apoksiomena u tome je uspio, dok ostala tri objekta Lošinjskog muzeja pokušavaju pratiti suvremene trendove primjenom modernih tehnologija.

Rad u otočnome muzeju ima i određene prednosti. Takva je, primjerice, mogućnost provođenja projekata, postavljanja izložaba, održavanja edukativnih radionica i provedbe ostalih sadržaja od njihova početka do kraja, što znači mnogo brže napredovanje u struci nego u nekom većem muzeju. Naravno, to je donekle i rezultat nedostatka osoblja, no to djelatniku omogućuje da upoznajući cjelokupan proces rada i stekne potpuno stručno i organizacijsko iskustvo rada u muzeju te svoju kreativnost razvije do maksimuma. Ako volite biti „one-man band”, onda ćete u otočnome muzeju brzo prepoznati brojne prednosti rada. Prednost rada je i involviranost u cjelokupan društveni život otoka, uz svakodnevnu komunikaciju s krajnjim korisnicima.

Godišnja programska djelatnost Muzeja, uz redovitu djelatnost, obuhvaća organizaciju otkupa i restauracije, promidžbu, izdavaštvo, arheološko podmorsko rekonstruiranje i istraživanje, izložbe, edukativnu djelatnost (vodstva i radionice), provedbu programa *Umjetnost i zabava* (koncerti, promocije knjiga, predstave...). Muzej iz svojih zbirki kontinuirano restaurira muzejsku građu, jedno djelo u godini, sukladno Planu konzervacije i restauracije građe Lošinjskog muzeja. Godišnje otkupi barem jedno umjetničko djelo. Realizira između sedam i devet izložaba u Galeriji Fritzi te dvije ili tri izložbe u Muzeju Apoksiomena. Provođi pomorska istraživanja jedanput u godini, a prema potrebi obavlja nadzor i zaštitna arheološka istraživanja. Od izdavačkih projekata primarni su oni vezani za muzejske zbirke odnosno izložbe, kako likovne, tako i one iz fundusa, što ovisi o broju izložaba, a objavljuje i edukativna izdanja. Redovito se izrađuju promotivni letci o aktivnostima Muzeja. Taj program obuhvaća i dotisak izdanja koja su rasprodana te tisak samostalnih knjiga vezanih za povijest i baštinu otoka.

Program promidžbe obuhvaća ove aktivnosti: objave i oglašavanja na e-portalima; zakup oglasne površine na trajektnim pristaništima te na državnoj cesti D-100; izradu infopanoa, transparenta i *bannera*, dotisak novih karata, tisak promidžbenih letaka (na četiri jezika) i zastava te izradu suvenira. U edukativnu se djelatnost, uz redovitu i specijaliziranu vodstva, ubrajaju razne radionice (likovne, literarne, arheološke, keramičarske...), jednodnevne i višednevne, za osobe od 5 do 65+ godina. Velika se pozornost pridaje edukaciji jer time odgajamo novu publiku. Ovisno o financijskim sredstvima, svakih nekoliko godina samostalno ili kao suorganizatori organiziramo neki stručni ili znanstveni skup.

Uz muzejsku djelatnost Lošinjski muzej ima registriranu Galeriju (Galerija Fritzi), priznatu od ULUPUH-a i HDLU-a, koja je na listi poznatih galerija Republike Hr-

vatske. Svake godine u Galeriji se priredi između sedam i devet izložaba, a svaku izložbu prati vodič ili katalog (ovisno o financijskim mogućnostima). Sva su naša izdanja dvojezična. Zahvaljujući galerijskoj djelatnosti, Muzej svake godine darovanjem stekne od sedam do devet likovnih djela jer nam svaki umjetnik koji izlaže u Galeriji daruje jedno djelo.

Osim navedenih programa, Lošinjski muzej redovito sudjeluje na svjetskim i hrvatskim manifestacijama kao što su *Noć muzeja*, Međunarodni dan i noć muzeja 18. svibnja, Dani europske baštine, Svjetski dan glazbe, obilježavanje rođendana ili smrti važnih osoba lokalnog značaja i sl.

Muzej redovito surađuje i s gradskim udrugama i lokalnim društvima, a sa svojim znanjem i savjetima stoji na raspolaganju svim sugrađanima.

Muzejski se prostori redovito koriste i za brojna događanja osnivača i Turističke zajednice Grada.

Brigu o muzejskim zgradama i hladnom pogonu (ne slučajno!) neću spominjati.

Konkretni nedostaci rada jesu manjak adekvatnog osoblja (kako stručnoga, tako i tehničkoga), dislociranost objekata, nepostojanje gradskog prijevoza i nedostatak službenog vozila, zbog čega uvijek ovisimo o privatnom prijevozu. U Muzeju je trenutačno stalno zaposleno devet djelatnika, od toga samo dvije stručne djelatnice (uključujući i ravnateljicu) i četiri pomoćne stručne osobe (dva viša muzejska tehničara i dva muzejska tehničara), dok su ostali zaposlenici tehničko osoblje (jedan vodič-biljetar i specijalist za tehničku podršku i održavanje te dvije spremačice). Muzej nema kućnog majstora. Kad se osvjestiti činjenica da Muzej ima četiri objekta i da je otvoren dvije tisuće sati na godinu, tek tada postaje očit veliki nedostatak osoblja. Stoga od 19. lipnja do 15. rujna zbog većeg broja sati otvorenosti povremeno zapošljavamo učenike i studente.

Iz svega navedenoga nameće se pitanje *kako sve to stičemo napraviti*. Odgovor je jednostavan: radimo puno i sav se naš rad temelji na entuzijazmu i ljubavi pojedinaца prema otoku te na želji da svi njegovi stanovnici ostanu živjeti na njemu.

Muzej u 21. stoljeću

Svjesni činjenice da muzejski postavi žude za suvremenom prezentacijom koja će posjetiteljima ponuditi iskustvo modernog muzeja, Lošinjski je muzej 2020. godine, zajedno s TZ-om grada Malog Lošinja, odlučio krenuti u projekt *Osorski vremeplov – nova dimenzija prošlosti*. Godine 2021. projekt je predstavljen javnosti. Tehnologijom virtualne stvarnosti i upotrebom VR naočala korisnici u sklopu 12 priča na zanimljiv, atraktivan i uzbudljiv način upoznaju bogatu povijest grada Osora od antike do danas. Cijeli je projekt zamišljen kao šetnja po Osoru. Narator na šest ponuđenih jezika, među kojima je i međunarodni znakovni jezik, tijekom nekoliko minuta na svakoj od lokacija vodi posjetitelja kroz priču, dok ga

istodobno virtualna tehnologija putem vizualnog dojma vodi u svijet prošlog vremena, a vrcava kuna kao glavni lik i virtualni vodič tu povijesnu šetnju čini duhovitom i zanimljivom. Time smo, uz uvođenje prvih VR naočala sa znakovnim jezikom u Europi, gluhe i nagluhe osobe učinili ravnopravnim članovima društvene zajednice.

U 2023. godini Muzej je napravio iskorak u prezentaciji svog sadržaja putem mobilne aplikacije *Naratour*. Ona posjetiteljima Muzeja otvara jedan novi svijet, daleko uzbudljiviji od svijeta klasičnih audiovodiča i tekstova u stalnim muzejskim postavima. Mobilna aplikacija *Naratour* omogućuje istraživanje muzeja gamifikacijom te time redefinira interpretaciju sadržaja. Na taj način muzejski posjetitelji svoj posjet obogaćuju gamificiranim turama, postaju protagonisti priča igranjem uloga fiktivnih ili povijesnih likova, rješavanjem zagonetki i tragova dok istražuju Muzej i pronalaze njegove priče. Tim iskorakom u prezentaciji cilj nam je bio privući novu, mlađu i digitalno osviještenu publiku te stvoriti novu interpretaciju muzejskog postava čineći posjet Muzeju nezaboravnim iskustvom.

Interaktivnost je bila ključna komponenta tog projekta. Za svaki objekt Lošinjskog muzeja kreirane su ture, zasad s najmanje šest ciljnih točaka, a njihov će se broj svakako povećavati. Svaka od tih točaka povezana je s pričom koja je dodatno obogaćena zagonetkama i izazovima. Kako bi se posjetiteljima pružila dodatna vrijednost, uspješnim rješavanjem izazova upoznaju zanimljive činjenice povezane s temom i time im doživljaj Muzeja dulje ostaje u sjećanju.

Arheološka zbirka Osor i Muzej Apoksiomena pružaju mogućnost senzorne taktilne percepcije ne samo za slijepce i slabovidne posjetitelje već i za sve posjetitelje koji dodirnom stvaraju intimnu povezanost s muzejskim predmetima.

Budućnost Muzeja vidimo u zapošljavanju adekvatnog osoblja, novim suvremenim stalnim postavima te u nastavku edukacije lokalnog stanovništva.

Primljeno: 29. studenoga 2023.

LOŠINJ MUSEUM – ONE MUSEUM ON TWO ISLANDS IN FOUR HISTORICAL BUILDINGS

Lošinj Museum is a unique island museum. In fact, it is one museum on two islands, Cres and Lošinj, in three different places – Mali Lošinj, Veli Lošinj and Osor; and in four historical buildings.

Lošinj Museum, a municipal and a local history museum, has been operating under this name since 2007. However, the first attempts to found it go back to 1955, when, led by history teacher Tomislav Morović, a Commune Museum in Mali Lošinj was founded. Because of problems with premises,

this museum was at work only until 1960. After a several year long hiatus, more active museological work was taken up again with the exhibition of the Piperata Collection of Old Masters in 1967 and its purchase in 1972. A few years later, in 1978, in the context of the People's University (today the Open University) active museum work started again. As well as the Piperata Collection of Old Masters, Cres Museum and the Osor Archaeological Collection were annexed to the People's University. The next important event for the museum occurred in 1988 with the donation of Andro Vid and Katarina Mihičić. It was actually this donation that would trigger events leading to the first permanent display. Part of the Andro Vid and Katarina Mihičić Collection was shown for the first time in 1993 and after that in the Fritzi Palace the Piperata Collection of Old Master was mounted. After the restoration of the Venetian tower in Veli Lošinj in 2000 and 2001 the Kula (tower) Museum Gallery Space in Veli Lošinj was opened, today also part of Lošinj Museum. Then museum activity was conducted, as it still is, in three buildings. There is the main building of Fritzi Palace (V. Gortana 35) in Mali Lošinj, then the Kula Museum Space (at Kastel 1) in Veli Lošinj and finally the Osor Archaeological Collection in the city council chamber and loggia in Osor. In early 2019 the Apoxyomenos Museum (Riva lošinjskih kapetana 13) became a constituent part of Lošinj Museum, a permanent exhibition of just a single museum exhibit, after which the museum was in fact named. Worth mentioning alongside this short review of the founding of the Museum over the last seventy years is that the Museum is the successor to Osor Archaeological Collection, the oldest museum establishment on the islands of Cres and Lošinj.

The collection is now a separate department within Lošinj Museum, and has its own collections, subcollections and documentation. It is one of the oldest archaeological collections in Croatia. It was opened to the public way back in 1889 at the time when there were in Croatia archaeological collections (and the first museums at all) only in Split, Zagreb and Zadar. The collection has been open ever since.

The annual programme of the work of the Museum, in addition to its regular activity, covers the organisation of purchase and restoration, promotion, publishing, archaeological submarine reconnaissance and research, exhibitions, education activity (guiding and workshops), the implementation of the programme Art and Entertainment (concerts, book launches, performances...). In addition to its museum activities, Lošinj Museum has a registered gallery (Fritzi Gallery), recognised by Croatian artists' associations, on the list of well-known galleries of the Republic of Croatia. Each year the Gallery puts on between seven and nine exhibitions, each exhibition being accompanied by a guide or a catalogue. All the publications of the Museum are bilingual.

The Museum takes part in the overall formation of the cultural and social life on the islands, with everyday communication with end users. But time nevertheless passes differently on the island and the feeling of togetherness with the milieu is invaluable. When one draws a line, we work a lot and all our work is based on enthusiasm and the love of individuals for the island, on the wish for all the inhabitants to remain living on it.

Zaključak. Lošinjski muzej jedinstveni je muzej na otoku. Riječ je o jednome muzeju na dva otoka – Cresu i Lošinj, u tri različita mjesta – u Malom Lošinj, Velom Lošinj i Osoru, te u četiri povijesne zgrade. Rad u njemu veliki je izazov, vrlo je kreativan i iznimno zahtjevan. Muzej sudjeluje u cjelokupnom formiranju kulturnoga i društvenog života otoka, uz svakodnevnu komunikaciju s krajnjim korisnicima. Na otoku ipak vrijeme teče drugačije i osjećaj zajedništva sa sredinom neprocjenjiv je. Kad se podvuče crta, osobno se ne mogu zamisliti u nekom drugom muzeju i svaki dan s osmijehom dolazim na posao, putem komentirajući sa sugrađanima tjedna događanja u Muzeju.